

	<p>ISSN: 2774-0390 (Online) วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Journal of Management Science Sakon Nakhon Rajabhat University Homepage: https://so08.tci-thaijo.org/index.php/JMSSNRU E-mail: jmssnr@gmail.com</p>	
---	--	---

การเพิกถอนหมายจับ: การเปรียบเทียบวิเคราะห์ในกฎหมายไทยและกฎหมายเยอรมนี Revoking arrest warrants: a comparative analysis of Thai law and German law

พฤกษ์ โชติพฤกษ์ชุกุล^{1*}

Preuk Chodpreukchookul^{1*}

¹คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹Faculty of Law, Thammasat University

*Corresponding author's e-mail: Forces_preuk@hotmail.com^{1*}

Received: July 30, 2024

Revised: July 19, 2024

Accepted: July 19, 2024

บทคัดย่อ

หมายจับนั้นถือได้ว่าเป็นหมายอาญาประเภทหนึ่ง และเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ได้ตัวผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งการจับนั้นเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งตามรัฐธรรมนูญนั้นห้ามมิให้กระทำ เว้นแต่การจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ซึ่งหมายจับก็ได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้นการออกหมายจับต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วน และมีพยานหลักฐานที่ชัดเจนเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม อาจมีกรณีที่มีข้อผิดพลาดหรือบกพร่องหรือเหตุประการอื่นในขั้นตอนการพิจารณาออกหมายจับ ดังนั้น จึงควรมีหลักเกณฑ์การเพิกถอนหมายจับที่ได้ ออกโดยไม่ถูกต้อง บทความเรื่องหลักเกณฑ์การเพิกถอนหมายจับนี้จะศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเพิกถอนหมายจับของประเทศไทย ที่ได้มีการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์การเพิกถอนหมายจับไว้ในบทกฎหมายอย่างชัดเจน ซึ่งบทกฎหมายที่เกี่ยวกับการเพิกถอนหมายจับนั้นจะมีบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 59 วรรคท้าย มาตรา 68 และ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือ หมายอาญา พ.ศ. 2548 ข้อที่ 24 ซึ่งบทบัญญัติที่กล่าวมานี้ มิได้บัญญัติหลักเกณฑ์การเพิกถอนหมายจับไว้อย่างชัดเจนแต่อย่างใด บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์ในการเพิกถอนหมายจับ โดยมีการเปรียบเทียบกับกฎหมายในต่างประเทศ คือ ประเทศเยอรมนี ซึ่งมีการใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ อันเป็นการใช้ระบบกฎหมายเหมือนกับประเทศไทย และบทความนี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาผลกระทบอันเกิดจากการใช้อำนาจของศาลในการเพิกถอนหมายจับ รวมถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์ในการเพิกถอนหมายจับลงในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

คำสำคัญ: การเพิกถอน, หมายจับ, สิทธิและเสรีภาพ

Abstract

An arrest warrant can be considered a type of criminal warrant. It is one of the important tools for government officials to bring the accused to justice. The arrest violates the rights and freedoms of the people. According to the constitution, it is prohibited excepting the restriction of a person's rights or freedom must be in accordance with the conditions stipulated in the Constitution. In the case, the constitution does not provide conditions, such laws must not violate the rule of law. The Criminal Procedure Code specifies the arrest warrant. Therefore, issuing an arrest warrant must be carefully considered and has clear evidence to protect people's rights and freedoms according to the Constitution. However, there may be cases where there are errors, defects, or other reasons to consider the issuance of an arrest warrant. Therefore, there should establish criteria for revoking an incorrectly issued arrest warrant. This article on criteria for revoking arrest warrants studied the problems with revoking arrest warrants in Thailand. The law does not clearly state the criteria for revoking an arrest warrant. The Criminal Procedure Code, Section 59, last paragraph, and Section 68 explain how to get rid of an arrest warrant. The President of the Supreme Court's Regulations also explain the rules and procedures for giving out orders or criminal warrants. 2005 Section 24, that criteria for revoking an arrest warrant is not specified in any way. The purpose of this article was to examine the criteria for rescinding an arrest warrant by comparing the laws of Thailand with other countries, like Germany, which has a legal system similar to Thailand's. The goal of this article is to look at what happens when the court uses its power to cancel an arrest warrant, including how to solve problems by putting criteria for canceling arrest warrants in the Criminal Procedure Code.

Keywords: arrest warrant, revocation, rights and freedoms

บทนำ

การออกหมายจับนั้นศาลย่อมต้องพิจารณาถึงพยานหลักฐานอย่างถี่ถ้วนในการที่จะออกหมายจับบุคคลใดก็ตาม เพราะหมายจับนั้นเป็นหมายอาญาที่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นการออกหมายจับย่อมต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วน มีพยานหลักฐานชัดเจน แต่ทว่าเมื่อมีการออกหมายจับไปแล้วก็อาจจะเกิดปัญหาขึ้นได้ จนเป็นเหตุให้เพิกถอนหมายจับ แต่จากการศึกษาพบว่าไม่มีหลักเกณฑ์ในการเพิกถอนหมายจับแต่อย่างใด จึงขอยกตัวอย่างกรณีศึกษาที่พบเจอได้ ดังนี้

กรณีศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงปลายปี พ.ศ.2565 (BBC NEWS ไทย, 2566) กรณีของ การถอนหมายจับ นายอุปกิตฯ สมาชิกวุฒิสภา (สว.) ที่ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติดในประเทศพม่า ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการรวบรวมพยานหลักฐานประกอบคดี และได้ไปยื่นคำร้องขอออกหมายจับและหมายค้น นายอุปกิตฯ และในคำชี้แจงยังระบุด้วยว่า การขอหมายจับและหมายค้นเป็นการดำเนินการนอกสมัยประชุมสภา เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา และศาลได้อนุมัติหมายตามขอ ตามหมายจับศาลอาญาที่ จ.554/2565 ลงวันที่ 3 ตุลาคม 2565 ซึ่งถือได้ว่าหมายจับดังกล่าวเป็นการออกโดยชอบด้วยกฎหมาย ในคดีที่เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด อันมีอัตราโทษอย่างสูงเกินสามปี จึงเป็นเหตุตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 ต่อมาเจ้าหน้าที่ศาลก็ได้เรียกให้ เจ้าหน้าที่ตำรวจ นำหมายศาลฉบับจริง กลับไปที่ศาลอาญา และ

ให้ไปฟ้องอธิบดีผู้พิพากษาศาล โดยรองอธิบดีกล่าวในทำนองว่า ให้ถอนหมายจับ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ยินยอม เพราะเชื่อว่ามีความผิดทั้งทางวินัยและทางอาญา ประกอบกับพยานหลักฐานของตนเพียงพอที่จะจับกุม นายอุปกิตฯ หลังจากนั้น ได้ตัดสินใจถอนหมายจับดังกล่าว โดยการเพิกถอนหมายจับนั้นอ้างว่า “สมาชิกวุฒิสภาคนดังกล่าว เป็นบุคคลสำคัญ จึงเชื่อได้ว่าไม่มีพฤติการณ์หลบหนี” เป็นเหตุให้เพิกถอนหมายจับได้ ซึ่งจากกรณีดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ดำเนินการตามกระบวนการขั้นตอนในการยื่นคำร้องขอออกหมายจับ ได้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ. 2548 แต่ศาลก็ยังเพิกถอนหมายจับเอง โดยที่กฎหมายมิได้ให้อำนาจไว้อย่างชัดเจนในการเพิกถอนหมายจับ อันถือว่าเป็นการใช้ดุลพินิจที่มิชอบได้ เพราะเหตุผลในการเพิกถอนหมายจับโดยอ้างว่าเป็นบุคคลสำคัญ ย่อมทำให้เกิดข้อกังขาในการใช้ดุลพินิจได้

หรือกรณีศึกษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ยกฟ้องคดี น.ส.ยิ่งลักษณ์ฯ (Thai PBS, 2567) อดีตนายกรัฐมนตรีนคร และพรรวม 6 คน ในความผิดเกี่ยวกับการเสนอโครงการโรดโชว์ที่ไม่ใช้กรณีเร่งด่วนขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรียกฟ้องคดีโดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ มีมติเป็นเอกฉันท์พิพากษายกฟ้อง และสั่งเพิกถอนหมายจับในคดีโรดโชว์ ยิ่งลักษณ์ฯ ซึ่งกรณีนี้ แม้ว่าในคดีนี้สิทธิภาคีอาญามาฟ้องยอมระงับไป ตามมาตรา 39(4) เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง แต่ประเด็นคือในอนาคต ซึ่งอาจจะมีการฟ้องคดีที่ศาลได้มีการพิพากษาคดีไปแล้ว แต่ล้มล้างให้เพิกถอนหมายจับ หมายจับยอมจะมีผลอยู่ในระบบสารสนเทศ ซึ่งเมื่อผู้ที่ถูกออกหมายจับจะเดินทางออกนอกประเทศหรือจะไปดำเนินการทางธุรกรรมต่าง ๆ ก็อาจจะถูกเจ้าหน้าที่ตรวจสอบว่าบุคคลนั้นถูกดำเนินคดีเสร็จสิ้นแล้วหรือไม่ อันอาจทำให้ผู้ที่ถูกออกหมายจับนั้นเสียเวลาหรือเสียสิทธิในการที่จะเดินทางออกไปนอกประเทศได้ ดังนั้นจึงควรที่จะมีการบัญญัติในเรื่องของหลักเกณฑ์ในการเพิกถอนหมายจับไว้ อย่างชัดเจน อันเป็นการลดการใช้ดุลพินิจของศาล

หรือกรณีศึกษาที่ศาลได้ถอนหมายจับนายสนธิญาณฯ (ไทยโพสต์, 2567) ซึ่งศาลอาญาได้นัดนายสนธิญาณฯ ฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ในความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา แต่นายสนธิญาณฯ ไม่มาฟังคำสั่งศาลตามนัด ศาลอาญาจึงได้ออกหมายจับไว้เพื่อตามตัวมาฟังคำพิพากษา ต่อมานายสนธิญาณฯ เดินทางมาที่ศาลอาญา เพื่อรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานตำรวจศาล และแถลงว่าไม่ได้มีเจตนาไม่มาศาลตามกำหนดนัดฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ เนื่องจากจำวันเวลาโดยหลงผิดจากวันอ่านคำพิพากษา และศาลได้พิเคราะห์แล้วกรณีนี้มีเหตุอันสมควร เห็นว่าวันนี้ จำเลยมาศาล ไม่มีเจตนาหลบหนีเชื่อว่าจำวันนัดพิพากษาศาลอุทธรณ์ผิดพลาด และให้เพิกถอนหมายจับ ซึ่งกรณีนี้ การที่นายสนธิญาณฯ อ้างเหตุว่าจำวันเวลาโดยหลงผิดนั้น ไม่น่าจะเป็นเหตุในการที่จะเพิกถอนหมายจับได้ เพราะกรณีที่อ้างเหตุจำวันเวลาโดยหลงผิดนั้น ผู้เขียนมองว่าไม่ใช่เหตุอันสมควรหรือเหตุจำเป็นเร่งด่วน เหตุสุดวิสัย หรืออุบัติเหตุที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการเพิกถอนหมายจับให้แก่ผู้ที่ถูกออกหมายจับ จึงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นถึงการที่กฎหมายมิได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการเพิกถอนหมายจับไว้อย่างชัดเจน

จากที่กล่าวมาถึงกรณีตัวอย่างนั้น จึงเกิดปัญหาที่ตามมาในเรื่องของการใช้ดุลพินิจโดยไม่ชอบของศาล ในการเพิกถอนหมายจับ ดังนั้นจึงควรมีการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์การเพิกถอนหมายจับไว้อย่างชัดเจน

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ

สิทธิและเสรีภาพนั้น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพ ไว้ตามมาตรา 25 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและ

เสรีภาพที่จะทำกรนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ครอบงำที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีกรตรากรกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายกำหนด”

จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้ให้ความคุ้มครองถึงสิทธิและเสรีภาพให้แก่ประชาชนชาวไทย ในการที่จะกระทำกรใดก็ได้ ครอบงำที่ไม่ได้มีกฎหมายได้มีกรบัญญัติห้ามไว้และมีได้กระทบกระเทือนต่อรัฐหรือบุคคลอื่น อีกทั้งยังมีการกล่าวถึงการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีสที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม อันเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 26 ซึ่งบัญญัติว่า “กรตรากรกฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีสที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีสใดกรณีสหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง”

ดังนั้นกรดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องของการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชน ฉะนั้นหลักการตรวจสอบ (examination principle) จึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการที่อำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชน เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้แก่ประชาชน

ทว่าในการดำเนินคดีอาญาจำเป็นต้องก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลคล้ายหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อเป็นการรักษาความสงบภายในรัฐ มิให้เกิดความวุ่นวายขึ้น โดยมีกรใช้อำนาจรัฐผ่านการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม จึงจำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับ (compulsory measure) ซึ่งเป็นมาตรการบังคับที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ได้มีกรระบุถึงขั้นตอนการปฏิบัติให้แก่เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น คุณลักษณะที่ดีของมาตรการบังคับ (compulsory measure) จำเป็นต้องมีเรื่องของการตรวจสอบภายนอก (accountability) ซึ่งปัจจุบันมีผู้พิพากษาที่เป็นผู้ตรวจสอบภายนอกจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน เช่นกรณีสในการออกหมายจับ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำกรละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากเกินไป

หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามหลักสากล

สิทธิและเสรีภาพนั้น เป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน (human right) เนื่องจาก สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิที่มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองทั้งความคิดและการกระทำที่ไม่มีการล่วงละเมิดได้ โดยได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รวมถึงสนธิสัญญาระหว่างประเทศอีกด้วย (สุรัชย์ ศรีสารคาม, 2557)

1. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามกฎบัตรสหประชาชาติ (Charter of the United Nations)

กฎบัตรสหประชาชาติมีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1945 โดยมีหลักการที่สำคัญดังนี้

หลักความเสมอภาคในอธิปไตย (sovereign equality) คือ หลักการที่สมาชิกสหประชาชาติมีเสียงเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะประเทศเล็กหรือประเทศใหญ่ ซึ่งหลักการนี้จะบัญญัติไว้ใน มาตรา 18 ข้อ 1 แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ ซึ่งกำหนดให้สมาชิกแต่ละประเทศของสมัชชามีคะแนนเสียง 1 คะแนน เท่าเทียมกันหมด

หลักการไม่เลือกปฏิบัติ (non-discrimination) ตามกฎบัตรสหประชาชาติ มาตรา 13 เป็นหลักการที่กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลทางด้านเผ่าพันธุ์ เพศ ภาษา และศาสนา โดยมีนัยสำคัญ คือ การห้ามเลือกปฏิบัติที่แตกต่างกัน ดังนั้น หากการดำเนินการใด ๆ ของรัฐเป็นการกระทำเพื่อให้สิทธิหรือลดทอนสิทธิของประชาชนแล้วนั้น จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน และต้องเป็นการกระทำอันมีความมุ่งหมายส่งเสริมให้บุคคลที่อยู่ในสถานะที่เสียเปรียบกว่าได้รับโอกาสที่จะใช้สิทธิได้เท่าเทียมกับผู้อื่น

2. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (the universal declaration of human rights)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้นได้รับการรับรองและประกาศโดยสมัชชาแห่งสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ปี ค.ศ.1948 โดยองค์การสหประชาชาติ ซึ่งมีทั้งหมด 30 ข้อ อันถือได้ว่าเป็นการวางรากฐานด้านสิทธิมนุษยชนทุกฉบับที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยการยอมรับศักดิ์ศรีแต่กำเนิดและสิทธิที่เท่าเทียมกันอันเป็นพื้นฐานแห่งอิสรภาพ ความยุติธรรมและสันติภาพในโลก

ซึ่งในข้อที่ 1 ในปฏิญญาสากลฯนี้ นั้น ได้บัญญัติไว้ว่า “มนุษย์ทุกคนเกิดมามีอิสระและเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีและสิทธิ อีกทั้งพวกเขามีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยจิตวิญญาณแห่งภราดรภาพ” อันเป็นพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนทั่วโลกที่ปฏิบัติต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน แม้ปฏิญญาสากลฯ นี้ จะมีใช้กฎหมายระหว่างประเทศ แต่ก็ยังเป็นหลักการในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้ประเทศต่าง ๆ ได้นำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายภายในประเทศของตนเอง ซึ่งประเทศไทยนั้นได้บัญญัติหลักการดังกล่าวไว้ในกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งก็คือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ในข้อที่ 9 ซึ่งบัญญัติว่า “ไม่ควรมีใครถูกจับกุม ถูกคุมขัง หรือถูกเนรเทศโดยพลการ” ในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่องการจับตามปฏิญญาสากลฯดังกล่าวนี้ กำหนดให้บุคคลใดจะถูกจับโดยพลการมิได้นั้น เนื่องจากโดยหลักแล้วต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญายังคงเป็นผู้บริสุทธิ์ ตามหลัก presumption of innocent จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมาย (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และเกษมา เดชรักษา, 2547) ซึ่งหลักการดังกล่าวในปฏิญญาสากลฯดังกล่าวก็ได้บัญญัติไว้ในข้อที่ 11 (1) “ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อน ว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาคดีที่เปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี”

หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายไทย

มานิตย์ จุมปา (2565) ได้ให้ความหมายของคำว่า สิทธิ (right) หมายถึง ประโยชน์ ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในชีวิตและร่างกาย เป็นต้น สิ่งใดที่รัฐธรรมนูญกำหนดเป็นสิทธิ หมายความว่า รัฐให้สิทธิแก่ประชาชน โดยรัฐมีพันธกรณี (หน้าที่) ที่จะต้องทำให้ประชาชนได้รับสิทธินั้น เปรียบประดุจดังรัฐเป็นลูกหนึ่งประชาชนเป็นเจ้าของ

ส่วนความหมายของคำว่า เสรีภาพ (liberty) หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น มีอิสระที่จะกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการเช่นเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารเสรีภาพในการเดินทาง เป็นต้น สิ่งใดที่รัฐธรรมนูญกำหนดเป็นเสรีภาพ หมายความว่า ประชาชนมีเสรีภาพเช่นนั้น โดยรัฐมีหน้าที่ทั่วไปที่จะงดเว้นไม่ขัดขวางการใช้เสรีภาพนั้นของประชาชน แต่รัฐไม่มีหน้าที่โดยเฉพาะเจาะจงที่จะต้องจัดหาสิ่งที่เป็น เสรีภาพให้ เสรีภาพจึงต่างจากสิทธิที่สิ่งใดเป็นสิทธิ ถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะเจาะจงในการทำให้ประชาชนได้รับสิทธินั้น

1. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ประเทศไทยนั้นมีรัฐธรรมนูญหลายฉบับ โดยในฉบับปัจจุบันคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 อันเป็นฉบับที่ 20 ได้มีการรับรองสิทธิและเสรีภาพไว้อย่างกว้างขวาง โดยประเทศไทยได้เห็นถึงความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพ จึงได้บัญญัติหลักการดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เช่น

สิทธิและเสรีภาพทางพลเมือง

ได้แก่สิทธิในชีวิตและร่างกาย โดยห้ามมีการจับกุม คุมขัง เว้นแต่มีคำสั่งของศาล รวมถึงการทรมาน ทารุณกรรม ปฏิบัติอย่างไร้มนุษยธรรมมิได้ (มาตรา 28) สิทธิตามหลักการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ (มาตรา 29) ห้ามเป็นทาส (มาตรา 30) สิทธิในการมีทรัพย์สินและการสืบทอดมรดก (มาตรา 37), สิทธิทางการสื่อสารไม่ว่าทางใด ๆ (มาตรา 36) สิทธิทางการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย (มาตรา 38) สิทธิการได้รับความเสมอภาคทางกฎหมาย และการไม่ถูกเลือกปฏิบัติ (มาตรา 27) สิทธิในการเข้าถึงศาลและการพิจารณา (มาตรา 25) สิทธิในการนับถือศาสนา (มาตรา 31) สิทธิความเสมอภาคกันในกฎหมาย (มาตรา 27) การมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครองโดยเสมอกัน (มาตรา 4)

2. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพโดยองค์กรตุลาการ

ประเทศไทยนั้นมีการปกครองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึง ระบบการปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ โดยมีอำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการปกครอง โดยมีการแบ่งอำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 ส่วน คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ โดยอำนาจตุลาการ เป็นอำนาจในการพิพากษาคดีความที่เกิดขึ้น

ซึ่งอำนาจตุลาการตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีสาระสำคัญ 2 ประการดังนี้ (วิวัช ธงลงยา, 2558)

1) อำนาจตุลาการในระบบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญไทยได้แยกอำนาจตุลาการให้มีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งอำนาจอื่นจะก้าวก่ายอำนาจของศาลไม่ได้

2) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางหลักทั่วไปเกี่ยวกับหลักการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีว่าเป็นอำนาจศาล ซึ่งศาลในที่นี้หมายถึง ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ศาลยุติธรรม และศาลทหาร และศาลอื่น ๆ

ดังนั้นอำนาจตุลาการจึงคอยถ่วงดุลอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร เพื่อให้ใช้อำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย อีกทั้งอำนาจตุลาการยังเป็นเครื่องคอยค้ำประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพื่อมิให้มีผู้ใดละเมิดสิทธิ

และเสรีภาพของประชาชนโดยมิชอบอันเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้เกิดความสงบในสังคมองค์การตุลาการจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวให้แก่ประชาชนทุกชั้นตอนตามบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย

3. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่องของการจับ

การจับ คือการกระทำเพื่อที่จะเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ การจับเป็นการกระทำขั้นต้นเพื่อจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทางของบุคคล ซึ่งเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทางของบุคคลนี้ หมายถึง เสรีภาพในการที่จะไปไหนมาไหนได้โดยปราศจากการถูกจำกัดเขต และเสรีภาพดังกล่าวนี้เป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในร่างกายตามรัฐธรรมนูญ (คณิต ฒ นคร, 2564) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 บัญญัติว่า “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลไม่ได้ เว้นแต่

1) เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าดังได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 80

2) เมื่อพบบุคคลโดยพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถใช้ในการกระทำความผิด

3) เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้นตามมาตรา 66(2) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้

4) เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 117

ดังนั้น หลักในการจับบุคคลหรือการที่จะเอาตัวไว้ในอำนาจรัฐของเจ้าพนักงานก็คือ การจับบุคคลหรือการที่จะเอาตัวไว้ในอำนาจรัฐต้องมีหมายจับ ยกเว้นการจับบุคคลที่กระทำความผิดซึ่งหน้าและอื่น ๆ ที่กฎหมายบัญญัติไว้ (คณิต ฒ นคร, 2564) อันไม่เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพไว้เกินสมควรแก่เหตุตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

หลักเกณฑ์การออกหมายจับ

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ กฎหมายที่ว่าด้วยการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ จึงได้มีการบัญญัติมาตรการต่าง ๆ ไว้มากมาย เริ่มตั้งแต่การจับ การค้น การควบคุม ไปจนถึงการพิพากษาคดี จึงต้องมีการรักษาความสมดุลของ อำนาจรัฐและหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (เกียรติชจร วัฒนสวัสดิ์, 2553) ซึ่งในขั้นตอนเหล่านี้ การจับจึงเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง เพราะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

หมายจับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในขั้นตอนการให้ตัวผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดให้มาอยู่ในความควบคุมของรัฐ เมื่อได้มีการออกหมายจับโดยชอบแล้ว ก็ย่อมที่จะให้เจ้าพนักงานมีอำนาจในการจับได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 ซึ่งการจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลนั้นจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่มีเหตุอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นเหตุที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้าทั้งสิ้น หมายจับจึงถือได้ว่าเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างยิ่ง ดังนั้นก่อนออกหมายจับผู้พิพากษาต้องพิจารณาว่ามีหลักฐานปรากฏตามสมควรที่ทำให้ศาลเชื่อได้ว่ามีเหตุที่จะออกหมายจับได้ และการที่ต้องมีหมายจากศาลก่อนจะจับนั้น ก็เพื่อให้ศาลซึ่งเป็นองค์กรที่เป็นกลางและเป็นอิสระได้มีโอกาสทำการตรวจสอบถึงเหตุอันควร ก่อนที่เจ้าหน้าที่รัฐจะจับ เพราะการจับ เป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างมาก (เกียรติชจร วัฒนสวัสดิ์, 2553)

ผู้มีอำนาจออกหมายจับ

หมายอาญาทั้ง 5 ประเภทนั้น ไม่ว่าจะเป็นหมายจับ หมายค้น หมายขัง หมายปล่อย และหมายจำคุก ศาลเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจในการออกหมายดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 57 ได้วางหลักไว้ว่าเจ้าพนักงานจะจับ ขัง จำคุก หรือค้นในที่รโหฐานหาตัวคนหรือสิ่งของ ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาลสำหรับการนั้น ซึ่งรวมถึง การปล่อยบุคคลต้องขังหรือจำคุกตามหมายศาล ต้องใช้หมายศาลในการปล่อยตัวเท่านั้น ทั้งนี้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งหรือหมายอาญาได้ ภายในเขตอำนาจตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา (จุลสิงห์ วสันตสิงห์, 2559)

เหตุในการออกหมายจับ

ในอดีตที่ก่อนจะมีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมโดยรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนเมื่อ พ.ศ.2540 เจ้าพนักงานมีอำนาจในการออกหมายจับได้เอง แม้ว่าการออกหมายจับในแต่ละครั้งนั้นแม้กรณีที่มีการสงสัยยังเลื่อนลอยอยู่หรือไม่ได้ใช้หลักประโยชน์แห่งความสงสัย เจ้าพนักงานก็ยังคงออกหมายจับหรือจับผู้ต้องสงสัยนั้นไปแล้ว อีกทั้งเมื่อไม่มีการตรวจสอบจากองค์กรภายนอก บางครั้งเมื่อได้มีการใช้อำนาจรัฐในการออกหมายจับและการจับ เจ้าพนักงานก็ได้มีการควบคุมตัวผู้ต้องหาเป็นระยะเวลาที่เกินกว่าที่กฎหมายให้อำนาจในการควบคุมตัวไว้แล้ว (กรณีเอาตัวบุคคลมาควบคุมไว้ก่อน เมื่อได้หลักฐานตามสมควรจึงออกหมายจับหลังจากที่ได้มีการควบคุมตัวไว้แล้วระยะเวลาหนึ่ง) การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในอดีตจึงกระทบสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินขอบเขตแห่งความสมควรแก่เหตุ (คณิต ฒ นคร, 2564)

ดังนั้น เมื่อได้มีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม พ.ศ.2540 ในเรื่องของการออกหมายจับ ได้ให้อำนาจศาลเป็นผู้พิจารณาในการออกหมายจับ อันเป็นการตรวจสอบภายนอก (accountability) และศาลเมื่อพิจารณาที่จะออกหมายจับแล้ว ศาลต้องดูถึงหลักความเป็นภาวะวิสัยและหลักประโยชน์แห่งความสงสัย ในการออกหมายจับอย่างรอบคอบเสมอ ทั้งนี้ ตามภารกิจของศาลที่จักต้องมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 บัญญัติไว้ว่า “เหตุที่จะออกหมายจับได้มีดังต่อไปนี้

1) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือ

2) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น

ถ้าบุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี”

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 นั้นจะเห็นได้ว่าเงื่อนไขในการออกหมายจับนั้นมี 2 ประการ ประกอบกัน คือ การมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และ การมีเหตุที่เป็นการเฉพาะเจาะจง

1) การมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลน่าจะได้กระทำความผิดอาญา

การมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลน่าจะได้กระทำความผิดอาญานั้น เป็นเงื่อนไขประการแรกในการที่ศาลจะพิจารณาว่าออกหมายจับบุคคลได้หรือไม่ ซึ่งในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีหลักอยู่ประการหนึ่ง คือ บุคคลย่อมได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ หรือมี “หลักประโยชน์แห่งความสงสัย” ดังนั้นการมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลน่าจะได้กระทำความผิดอาญานั้น จึงต้องหมายความว่า เป็นการมีหลักฐานที่มี “ความเป็นภาวะวิสัย” มิใช่

ความสงสัยลอย ๆ ดังนั้น เพียงเฉพาะคำชักทอดของผู้ต้องหาอย่างเดียวยังไม่มีความเป็นภาวะวิสัยเพียงพอที่จะเป็นเงื่อนไขประการแรกที่จะออกหมายจับได้

การออกหมายจับตามหลักการนี้ จะต้องมีพยานหลักฐานตามสมควรพอที่จะเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และความผิดนั้นเป็นความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง เป็นต้น ศาลสามารถที่จะออกหมายจับได้ทันที โดยไม่ต้องพิจารณาว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่นหรือไม่ (จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, 2563)

หลักฐานตามสมควร (Probable Cause) ตามมาตรา 66 มีถ้อยคำเช่นเดียวกับเหตุที่จะค้นโดยไม่มีหมาย ตามมาตรา 92(4) กล่าวคือ พนักงานสอบสวนเพียงแต่รวบรวมพยานหลักฐานได้พอสมควรว่าผู้ต้องหาจะกระทำความผิด ก็เพียงพอที่จะขอหมายจับต่อศาลได้แล้ว แต่ไม่ต้องถึงขนาดมีหลักฐานแน่ชัดหรือมั่นคงเพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดต่อศาล (จุลสิงห์ วสันตสิงห์, 2559)

2) การมีเหตุที่เป็นการเฉพาะเจาะจง

ซึ่งเหตุในการออกหมายจับ หากพิจารณาเพียงเฉพาะหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลน่าจะได้กระทำความผิดอาญาเพียงอย่างเดียว อาจไม่เป็นการเพียงพอที่จะเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ แต่จะต้องเป็นกรณีที่มีความจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้อื่น ๆ ประกอบด้วย กล่าวคือ ต้องมีเหตุที่เป็นการเฉพาะเจาะจง ซึ่งประกอบไปด้วย 4 เหตุ คือ (1) เหตุอันเนื่องมาจากความร้ายแรงของความผิดอาญา (2) เหตุอันควรเชื่อว่าหลบหนี (3) เหตุอันควรเชื่อว่าไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน และ (4) เหตุอันควรเชื่อว่าไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น มีรายละเอียดดังนี้

(1) เหตุอันเนื่องมาจากความร้ายแรงของความผิดอาญา

การพิจารณาความร้ายแรงของความผิดอาญา อาจพิจารณาได้ 2 แนวทาง คือ พิจารณาที่ระดับโทษสำหรับความผิดอาญาเป็นการทั่วไป หรือ พิจารณาที่ฐานความผิดอาญาเป็นการเฉพาะเจาะจง

ซึ่งประเทศไทยนั้นจะพิจารณาที่ระดับโทษสำหรับความผิดอาญาเป็นการทั่วไปก่อน คือเมื่อมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปีขึ้นไป ก็จะดำเนินการออกหมายจับ ส่วนพิจารณาที่ฐานความผิดอาญาเป็นการเฉพาะเจาะจงนั้น ประเทศไทยยังไม่มี

แต่ประเทศเยอรมนี ได้มีการบัญญัติในเรื่องของความผิดอาญาที่เป็นการเฉพาะเจาะจง และโดยฐานความผิดที่ระบุเป็นการเฉพาะเจาะจงนั้น โดยสภาพของความผิดเป็นฐานความผิดที่ร้ายแรงอย่างแท้จริงทั้งสิ้น เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น

(2) เหตุอันควรเชื่อว่าหลบหนี

เหตุอันควรเชื่อว่าหลบหนี นั้น กฎหมายบัญญัติให้เห็นแนวทางในการพิจารณาไว้ใน มาตรา 66 วรรคสอง ถึงเหตุดังกล่าวไว้ว่า “ถ้าบุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี” ซึ่งมองว่าการที่จะพิจารณาว่า บุคคลที่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งนั้นควรจะต้องพิจารณาจาก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนที่ 3 เรื่องภูมิลาเนา มาตรา 37 ถึง มาตรา 47 ส่วนเรื่องของการไม่มาตามหมายเรียกนั้น เห็นว่ามีเจตนาที่จะหลบหนีแล้ว จึงเป็นเหตุที่จะออกหมายจับได้

(3) เหตุอันควรเชื่อว่าไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน

การออกหมายจับเนื่องจากเหตุอันควรเชื่อว่าไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานนี้ กฎหมายในประเทศไทยมิได้ให้รายละเอียดไว้แต่ประการใด การที่กฎหมายเปิดกว้างเช่นนี้ ย่อมเป็นอันตรายต่อการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ดังนั้นขอยกตัวอย่างประเด็นดังกล่าวนี้กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาของกฎหมายเยอรมัน มาตรา 112 วรรคสอง ข้อที่ 3 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “การออกหมายจับให้กระทำได้เมื่อมีข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาจะมีเจตนาจะ

- 1) ทำลาย แก้ไข กำจัด ปรามปรามหรือเปลี่ยนแปลงพยานหลักฐาน หรือ
- 2) ใช้อิทธิพล หรือวิธีการอันมิชอบต่อผู้ร่วมกระทำความผิด พยาน หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ หรือ
- 3) ทำให้ผู้อื่นมีพฤติกรรมเช่นว่านั้น

ประกอบทั้งเป็นที่เกรงว่าผู้ถูกกล่าวหาจะทำให้การค้นหาความจริงยิ่งขึ้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าตามกฎหมายเยอรมนีนั้น มีการบัญญัติถึงเหตุในการออกหมายจับ ที่พิจารณากรณีถึงเหตุอันที่ไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานไว้อย่างชัดเจน ซึ่งแตกต่างกับประเทศไทยที่ไม่มีการระบุอย่างชัดเจน อันเป็นการให้ศาลใช้ดุลพินิจในการออกหมายจับ อันเนื่องมาจากเหตุที่จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน

- (4) เหตุอันควรเชื่อว่าจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น

การกระทำความผิดซ้ำเป็นเหตุอันตรายประการอื่นที่เป็นเหตุที่จะออกหมายจับได้ เช่น กรณีผู้ต้องหาในคดีข่มขืนกระทำซ้ำเรา ที่มีความโน้มเอียงว่าหากยังปล่อยให้ลอยนวล อาจไปกระทำความผิดกับหญิงอื่นซ้ำอีก ซึ่งเหตุในการออกหมายจับกรณีนี้ เป็นลักษณะในการป้องกันเหตุที่ผู้กระทำความผิดอาจจะไปก่อเหตุอันตรายอันไม่เกี่ยวกับความผิดที่ตนได้กระทำให้ขึ้นในอนาคต

หลักเกณฑ์การเพิกถอนหมายจับ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องของหมายจับไว้ในส่วนที่ 2 เรื่องหมายจับ จะมีระบุไว้ในมาตรา 66 ถึง 68 แต่ว่าได้กล่าวถึงเรื่องของการเพิกถอนหมายจับไว้เพียง 2 มาตราคือมาตรา 59 วรรคท้ายและมาตรา 68

มาตรา 59 วรรคท้าย บัญญัติไว้ว่า “เมื่อได้มีการออกหมายตามวรรคสามแล้ว ให้ศาลดำเนินการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขอยกหมายมาพบศาลเพื่อสอบถามตัวโดยไม่ชักช้า โดยจัดบันทึกถ้อยคำของบุคคลดังกล่าวและลงลายมือชื่อของศาลผู้ออกหมายไว้ หรือจะใช้เครื่องบันทึกเสียงก็ได้ โดยจัดให้มีการถอดเสียงเป็นหนังสือ และลงลายมือชื่อของศาลผู้ออกหมาย บันทึกที่มีการลงลายมือชื่อรับรองดังกล่าวแล้ว ให้เก็บไว้ในสารบบของศาล หากความปรากฏต่อศาลในภายหลังว่าได้มีการออกหมายไปโดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ศาลอาจมีคำสั่งให้เพิกถอนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงหมายเช่นว่านั้นได้ ทั้งนี้ ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้ร้องขอจัดการแก้ไขเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องตามที่เห็นสมควรก็ได้”

ในวรรคท้ายนี้ได้มีการบัญญัติไว้แต่เพียงว่า “หากความปรากฏต่อศาลในภายหลังว่าได้มีการออกหมายไปโดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายศาลอาจมีคำสั่งให้เพิกถอนหมายได้” จะเห็นได้ว่าหมายศาลที่ได้มีการออกหมายจับไปโดยชอบแล้วนั้น แต่พบว่ามิเหตุฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายศาลก็มีอำนาจในการเพิกถอนหมายได้ แต่ก็มิได้มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนว่า เหตุที่ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายมีเหตุอันใดบ้าง เพราะการที่ศาลจะออกหมายจับนั้น ย่อมต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วน รอบคอบ เพราะหมายจับนั้นเป็นการละเมิดถึงสิทธิและเสรีภาพต่อประชาชน ดังนั้นเหตุที่จะฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายก็อาจจะมีได้เพียงกรณีเดียวคือการที่มีกฎหมายใหม่ยกเลิกกฎหมายเดิม โดยกฎหมายใหม่ต้องเป็นคุณกว่ากฎหมายเดิม

ส่วน มาตรา 68 บัญญัติไว้ว่า “หมายจับคงใช้ได้จนกว่าจะจับได้ เว้นแต่ความผิดอาญาตามหมายนั้นขาดอายุความหรือศาลผู้ออกหมายนั้นได้ถอนหมายคืน”

ซึ่งตามมาตรานี้ก็มิได้บัญญัติถึงเหตุในการเพิกถอนหมายจับไว้อย่างชัดเจน หากพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในมาตรานี้ สามารถวิเคราะห์แยกประเด็นได้คือ

1) มีการจับตัวผู้ต้องหาตามหมายจับได้ ซึ่งในกรณีนี้ก็มิได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า เมื่อจับกุมผู้ต้องหาตามหมายจับได้แล้ว ศาลต้องเพิกถอนหมายจับแก่ผู้ที่ถูกออกหมายจับ เพราะมาตรา 68 บัญญัติไว้เพียงแต่ว่าหมายจับคงใช้ได้จนกว่าจะจับได้ ซึ่งในทางปฏิบัตินั้น กรณีนี้ศาลจะพิจารณาว่าหมายจับเมื่อได้ดำเนินการจับกุมตามหมายจับแล้วหมายจับนั้นย่อมสิ้นผล โดยมีได้มีการเพิกถอนหมายจับแต่อย่างใด

2) คดีขาดอายุความ ในกรณีที่คดีขาดอายุความแล้วนั้น หมายจับย่อมสิ้นผลไปในตัวโดยไม่ต้องเพิกถอนหมายจับนั้นอีก (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6874/2557)

3) ศาลผู้ออกหมายนั้นได้ถอนหมายคืน จะเห็นได้ว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นก็เพียงแต่มีภาระบทหลักเกณฑ์ไว้กว้าง ๆ มิได้มีการบัญญัติถึงรายละเอียดอื่น ๆ แต่อย่างใด

แต่ว่าได้มีการบัญญัติเพิ่มเติมในเรื่องของการเพิกถอนหมายจับไว้ในข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ.2548 ในข้อที่ 24 ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อมีเหตุที่จะเพิกถอนหมายจับหรือหมายค้น ให้เจ้าพนักงานหรือบุคคล ที่เกี่ยวข้องรายงานหรือแจ้งให้ศาลที่ออกหมายทราบโดยเร็ว ในกรณีเช่นนี้ให้ผู้พิพากษาไต่สวน และมีคำสั่งเป็นการด่วน

เมื่อผู้พิพากษามีคำสั่งให้เพิกถอนหมายจับหรือหมายค้นแล้ว ให้ผู้พิพากษาแจ้งให้ เจ้าหน้าที่ศาลแก้ไขข้อมูลในระบบอิเล็กทรอนิกส์และแจ้งให้เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องทราบ ทั้งนี้ บุคคล ที่เกี่ยวข้องอาจร้องขอให้ผู้พิพากษาออกหลักฐานการเพิกถอนหมายจับหรือหมายค้นนั้นให้ก็ได้”

ซึ่งจะเห็นได้ว่า เหตุในการเพิกถอนหมายจับตามข้อบังคับฯ ข้อที่ 24 นี้จะเห็นถึงหลักเกณฑ์ที่ให้ศาลใช้ดุลพินิจในการเพิกถอนหมายจับ คือ

1) เจ้าพนักงาน แจ้งให้ศาลทราบ ซึ่งขอยกตัวอย่างในกรณีนี้ เช่น กรณีที่เจ้าพนักงานในชั้นสอบสวนอาจจะได้มีการยื่นคำร้องขอออกหมายจับไปแล้ว ต่อมาผู้เสียหายได้มาถอนคำร้องทุกขในคดีความผิดอันยอมความได้ จึงมีเหตุจำเป็นที่จะต้องถอนหมายจับ จึงได้แจ้งไปยังศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนหมายจับ

2) บุคคลที่เกี่ยวข้อง แจ้งให้ศาลทราบ ซึ่งกรณีตัวอย่างนี้ เช่น กรณีที่ประชาชนซึ่งเป็นผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาต่อศาลตามมาตรา 28 ในคดีความผิดที่สามารถยอมความได้ และศาลได้มีคำสั่งออกหมายจับ แต่ต่อมาผู้เสียหายได้มาถอนฟ้อง จึงได้มีการแจ้งให้ศาลทราบ เพื่อดำเนินการถอนหมายจับต่อไป

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 59, 68 ประกอบกับ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ. 2548 ข้อที่ 24 ก็มีได้มีการบัญญัติถึงเหตุในการเพิกถอนหมายจับไว้อย่างชัดเจน ทางผู้เขียน จึงเห็นควรให้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ในการเพิกถอนหมายจับให้ชัดเจน เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจได้อย่างถูกต้องและมีอำนาจในการเพิกถอนหมายจับได้

การออกหมายจับในประเทศเยอรมนี

การออกหมายจับของเยอรมันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมนี นั้น จะมีการพิจารณาถึงเหตุหลักและเหตุรองก่อนที่จะมีการออกหมายจับ (Glaser, 2561)

เหตุที่เป็นเหตุหลักนั้น คือเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี เหตุอันควรเชื่อว่าจะไปยุ่งกับพยานหลักฐานและเหตุที่จะไปกระทำความผิดซ้ำเป็นสำคัญ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมัน มาตรา 112 และ 112a

เหตุที่เป็นเหตุรอง เป็นเหตุที่จะออกหมายจับเนื่องจากความร้ายแรงของความผิด ในประเทศเยอรมันได้บัญญัติในทางเลือกที่สองนี้ เป็นเหตุที่เป็นเหตุรองไว้ กล่าวคือ ได้ระบุฐานความผิดและอัตราโทษ เป็นการ

เฉพาะเจาะจงลงไปเลย และฐานความผิดที่ระบุเป็นการเฉพาะเจาะจงนั้น โดยสภาพของความผิดเป็นฐานความผิดที่ร้ายแรงอย่างแท้จริงทั้งสิ้น เช่น การวางระเบิดตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันมาตรา 308

การเพิกถอนหมายจับในประเทศเยอรมนี

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเยอรมนี ซึ่งใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ มีหลักเกณฑ์การพิจารณาการเพิกถอนหมายจับ ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 120 ซึ่งบัญญัติว่า

“การเพิกถอนหมายจับ

(1) ให้เพิกถอนหมายจับทันทีที่เงื่อนไขการคุมขังไม่มีผลบังคับอีกต่อไป หรือหากการคุมขังต่อไปไม่สมส่วนกับความสำคัญของคดีหรือโทษที่คาดไว้หรือมาตรการปฏิรูปและป้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะต้องเพิกถอนหากผู้ต้องหาพ้นผิด หรือหากปฏิเสธการเปิดกระบวนการพิจารณาหลัก หรือหากกระบวนการพิจารณายุติลงนอกเหนือจากชั่วคราว

(2) การปล่อยตัวผู้ต้องหานั้นไม่อาจชักช้าได้เพราะมีการร้องขอให้แก่อุทธรณ์

(3) หมายจับจะถูกเพิกถอนเช่นกัน หากสำนักงานอัยการยื่นคำร้องที่เกี่ยวข้องก่อนที่ข้อหาสาธารณะจะได้รับการพิจารณา สำนักงานอัยการจะส่งปล่อยผู้ต้องหาไปพร้อมกับคำขอนั้นก็ได้”

จะเห็นได้ว่าประเทศเยอรมนีนั้น จะบัญญัติถึงเหตุในการเพิกถอนอย่างชัดเจน คือ ตามมาตรา 120(1) เมื่อเงื่อนไขการคุมขังไม่มีผลบังคับอีกต่อไป หรือหากพิจารณาได้ว่าหมายจับนั้น ไม่มีเหตุหรือเงื่อนไขในการที่จะควบคุมตัวไว้เพื่อการสอบสวนอีกต่อไป หรือต้องเพิกถอนหมายจับหากผู้ต้องหาพ้นผิด หรือกระบวนการพิจารณายุติ อันจะเห็นได้ว่าทุกกรณีที่ได้มีการออกหมายจับไปแล้วนั้น เมื่อคดีถึงที่สุด ก็ต้องเพิกถอนหมายจับในทันที หรือมีการใช้มาตรการอื่น ๆ แทนการออกหมายจับได้ เช่นวิธีการเพื่อความปลอดภัย แต่ศาลต้องระบุให้ชัดเจนถึงการเพิกถอนหมายจับ เมื่อผู้ถูกกล่าวหาได้รับการปล่อยตัวโดยในข้อนี้มีการระบุถึงรายละเอียดในการเพิกถอนหมายจับที่มากกว่าประเทศไทย จึงเห็นควรนำมาเป็นแนวทางในการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์เพิกถอนหมายจับ เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามมาได้ในอนาคต ตามมาตรา 120(2) นั้นสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อมีการยื่นอุทธรณ์นั้น หมายความว่าผู้ถูกกล่าวหายังคงสันนิษฐานได้ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ การที่จะยังคงหมายจับไว้นั้น ย่อมเป็นการขัดต่อสิทธิและเสรีภาพ จึงให้มีการเพิกถอนหมายจับกรณีดังกล่าวด้วย และตามมาตรา 120(3) กรณีนี้ได้ให้อำนาจแก่พนักงานอัยการในการยื่นคำร้องขอเพิกถอนหมายจับต่อศาลก่อนมีคำสั่งฟ้องคดี

องค์ความรู้ใหม่

จะเห็นได้ว่าในประเทศเยอรมนีนั้น มีหลักเกณฑ์การเพิกถอนหมายจับที่มีความชัดเจนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมนี (German Code of Criminal Procedure Strafprozeßordnung – StPO) มาตรา 120 ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับประเทศไทยได้เช่นกัน เนื่องจากประเทศไทยนั้นหลักเกณฑ์การเพิกถอนหมายจับ เป็นเพียงการบัญญัติไว้กว้าง ๆ มิได้มีการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเหมือนประเทศเยอรมนีและความไม่ชัดเจนดังกล่าวอาจนำไปสู่ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เช่น ปัญหาการใช้ดุลพินิจที่ไม่ชอบ จึงเห็นควรที่จะต้องมีการดำเนินการปรับแก้หลักเกณฑ์การเพิกถอนหมายจับให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากนี้การจับเป็นการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชน อันจะกระทำมิได้เว้นแต่มีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติไว้ และกระทำเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ดังนั้นการให้ศาลมีอำนาจในการออกหมายจับจึงเป็นกรณีที่จำเป็นอย่างยิ่ง ในการที่จะตรวจสอบความถูกต้องของหมายจับ

เมื่อเปรียบเทียบการเพิกถอนหมายจับของประเทศไทยกับประเทศเยอรมนี จะเห็นได้ว่าประเทศเยอรมนี บัญญัติหลักเกณฑ์ที่ค่อนข้างชัดเจนมากกว่าประเทศไทยที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการเพิกถอนหมายจับ แต่เป็นการบัญญัติไว้อย่างกว้าง จึงอาจส่งผลกระทบต่อการใช้ดุลพินิจขอเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน เกี่ยวกับการเพิกถอนหมายจับ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามมา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควร บัญญัติหลักเกณฑ์ในการเพิกถอนหมายจับให้ชัดเจน โดยเป็นการบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 68 โดยจะได้กล่าวถึงในหัวข้อถัดไป ซึ่งประเด็นปัญหาการไม่มีหลักเกณฑ์การเพิกถอนหมายจับ ที่ชัดเจนนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของนิชฐานาถ บุลสถาพร และคณะ (2565) พบว่า กระบวนการออกหมายจับ ของไทยไม่มีกระบวนการที่ผ่านการกลั่นกรองและตรวจสอบการออกหมายจับอย่างละเอียดรอบคอบ โดยผ่านพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและผู้พิพากษาเพื่อป้องกันความผิดพลาดในการออกหมายจับเหมือนเช่น ประเทศเยอรมนี ฝรั่งเศส หรือสหรัฐอเมริกา แต่เป็นการขอออกหมายจับโดยเจ้าพนักงานตำรวจต่อศาลโดยตรง จึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการเพิกถอนหมายจับอยู่เสมอ ดังนั้นเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และป้องกันความผิดพลาดในการออกหมายจับที่เกิดขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขกฎหมายในเรื่องดังกล่าวต่อไป

บทสรุป

จากกรณีปัญหา การถอนหมายจับ นายอุปกิตฯ สมาชิกวุฒิสภา (สว.) ที่ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับ ขบวนการค้ายาเสพติดในประเทศพม่า ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงได้ทำการรวบรวมพยานหลักฐานประกอบคดี และศาล ได้อนุมัติหมายตามขอ หลังจากนั้นในวันเดียวกันศาลก็ได้พิจารณาถึงเหตุในการออกหมายจับ อีกทั้งได้มีคำสั่ง ถอนหมายจับ ดังกล่าว โดยการเพิกถอนหมายจับโดยอ้างว่า “สมาชิกวุฒิสภาคนดังกล่าว เป็นบุคคลสำคัญ จึงเชื่อได้ว่าไม่มีพฤติการณ์หลบหนี” ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 68 ซึ่งกล่าวเพียงว่า หมายจับนั้นคง ใช้ได้อยู่จนกว่าจะจับตัวได้ หรือคดีขาดอายุความ หรือศาลซึ่งออกหมายนั้นได้ถอนหมายคืน ซึ่งการที่ศาลจะมีอำนาจ ในการถอนหมายคืนนั้นจำเป็นต้องพิจารณาจากข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการ เกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ. 2548 ก็ได้มีการระบุถึงหลักเกณฑ์ในการเพิกถอนหมายจับไว้แต่อย่างใด เป็นเพียงให้มีภาระเหตุผลให้ครบถ้วนถึงการอนุญาตหรือการยกคำร้อง (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ. 2548 ข้อที่ 19) ประกอบกับกรณีที่เจ้าพนักงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องแจ้งต่อศาลเพื่อให้ศาลเพิกถอนหมาย (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และ วิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ. 2548 ข้อที่ 24) แต่กรณีข้างต้น มิได้มีเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่ เกี่ยวข้องแจ้งต่อศาลให้เพิกถอนหมายจับแต่อย่างใด แต่หากศาลก็ยังเพิกถอนหมายจับเอง โดยที่กฎหมายมิได้ให้ อำนาจไว้

หรือจากกรณีศึกษาตัวอย่างตัวอย่างที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ยกฟ้องคดี น.ส.ยิ่งลักษณ์ฯ อดีตนายกรัฐมนตรีนคร และพวกรวม 6 คน ในความผิดเกี่ยวกับการเสนอโครงการโรดโชว์ที่ไม่ใช้กรณี เร่งด่วนขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และต่อมาศาลมีคำสั่งเพิกถอนหมายจับในคดีโรดโชว์ ยิ่งลักษณ์ฯ

หรือกรณีนายสนธิญา ศาลอาญาได้นัดนายสนธิญา ฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ในความผิดฐาน หมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา แต่นายสนธิญา ไม่มาฟังคำสั่งศาลตามนัด ศาลอาญาจึงได้ออกหมายจับเพื่อนำตัวมา ฟังคำพิพากษา ต่อมานายสนธิญา เดินทางมาที่ศาลอาญา เพื่อรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานตำรวจศาล และแถลงว่า ไม่ได้มีเจตนาไม่มาศาลตามกำหนดนัดฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ เนื่องจากจำวันเวลาโดยผิดหลังจากวันอ่าน

คำพิพากษา และศาลได้พิเคราะห์แล้วกรณีมีเหตุอันสมควร เห็นว่าวันนี้จำเลยมาศาล ไม่มีเจตนาหลบหนีเชื่อว่าจำวันนัดฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ผิดพลาด และให้เพิกถอนหมายจับ

จากกรณีทั้งสามที่ได้กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่าการเพิกถอนหมายจับเป็นการใช้ดุลพินิจของศาลอย่างแท้จริง มิได้มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม ผู้เขียนจึงเห็นควรที่จะมีการดำเนินการแก้ไขประมวลมาตรา 68 โดยให้เพิ่มหลักเกณฑ์ในการเพิกถอนหมายจับให้ชัดเจน ดังนี้

เดิม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 68 บัญญัติไว้ว่า “หมายจับคงใช้ได้อยู่จนกว่าจะจับได้ เว้นแต่ความผิดอาญาตามหมายนั้นขาดอายุความหรือศาลผู้ออกหมายนั้นได้ถอนหมายคืน” ซึ่งมีได้มีการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจน จึงควรบัญญัติเพิ่มเติมไว้ว่า

เพิ่มเติม ป.วิ.อ. มาตรา 68 ดังนี้

“มาตรา 68 วรรคสอง เมื่อมีเหตุแห่งการเพิกถอนหมายจับ ให้เจ้าพนักงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องรายงานหรือแจ้งให้ศาลที่ออกหมายทราบโดยเร็ว ในกรณีเช่นนี้ให้ผู้พิพากษาไต่สวนและมีคำสั่งเป็นการด่วน

ม.68 วรรคสาม เหตุแห่งการเพิกถอนหมายจับ ได้แก่

- (1) คดีอาญาเลิกกัน ตามมาตรา 37
- (2) สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องระงับ ตามมาตรา 39
- (3) การเพิกถอนหมายจับ ตามมาตรา 59
- (4) เมื่อการออกหมายนั้น ขัดกับกฎหมายอื่น
- (5) เมื่อผู้ถูกออกหมายจับพ้นผิด
- (6) หรือมีเหตุสมควรประการอื่น

ม.68 วรรคสี่ เหตุในการเพิกถอนหมายจับนั้น มิให้มีการเพิกถอนโดยอ้างเหตุว่าเป็นบุคคลสำคัญ ต้องอาศัยหลักของบุคคลทุกคนเสมอภาคด้วยกฎหมาย

ม.68 วรรคห้า การที่ศาลจะเพิกถอนหมายจับ กรณีที่บุคคลที่เกี่ยวข้องตามวรรคแรก มายื่นเรื่องให้เพิกถอนนั้น ต้องแจ้งแก่เจ้าพนักงานผู้ขอออกหมายจับก่อนว่ามีเหตุตัดค้านหรือไม่ ทั้งนี้มิให้ตัดสิทธิเจ้าพนักงานในการที่จะอุทธรณ์คำสั่งศาลกรณีการเพิกถอนหมายจับ”

ซึ่งการบัญญัติหลักเกณฑ์การเพิกถอนหมายจับเพิ่มเติมดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้ จะสามารถช่วยลดปัญหาการใช้ดุลพินิจของศาลที่ไม่ชอบธรรมได้ดังตัวอย่างที่ได้กล่าวมาและเป็น การส่งเสริมการสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น และไม่เกิดปัญหาหรือข้อกังขาแก่ประชาชนถึงการใช้อำนาจในการเพิกถอนหมายจับในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2553). คำอธิบาย หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วย การดำเนินคดีในชั้นตอน ก่อนการพิจารณา. กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินต์ติ้ง.

คณิต ฌ นคร. (2564). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช. (2563). กลยุทธ์ศึกษาและคู่มือปฏิบัติงาน ในการออกหมายเรียก หมายอาญา การจับ การควบคุม การขัง การจำคุก การค้น การปล่อยชั่วคราว. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

จุลสิงห์ วสันตสิงห์. (2559). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1 (มาตรา 1 – มาตรา119) พร้อมตัวอย่างคำถาม – คำตอบ. กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา.

- ไทยโพสต์. (2567). ศาลถอนหมายจับ “สนธิญา” คดีหมิ่น “เสรีพิศุทธิ์”. สืบค้น 30 เมษายน 2567 จาก <https://www.thaipost.net/x-cite-news/576929/>.
- นิษฐนาถ บูลสถาพร, ขนิษฐา สุขสวัสดิ์, สุรพล ลินธนูวา และวาชิต รัตนเพียร. (2565). อำนาจศาลในการออกหมายจับและเพิกถอนหมายจับในคดีอาญา. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 7(1), 218–227.
- มานิตย์ จุมปา. (2565). คู่มือการศึกษา เนติบัณฑิต สมัย 75 ปีการศึกษา 2566 สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. สืบค้น 20 เมษายน 2566 จาก https://www.thethaibar.or.th/thaibarweb/files/Data_web/3_%20Kong_Borikan/thabian_naksueksa/manualstud762566.pgf.
- วิวัจน ทองลงยา. (2558). หลักนิติธรรมกับประชาธิปไตย (รายงานหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 3 วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ). กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- สมชัย ทีฆาอุตมากร. (2566). สัมมนากฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา 1. กรุงเทพฯ: ขอนพิมพ์
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และกษมา เดชรักษา. (2547). รายงานการวิจัยพัฒนากฎหมายด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรมที่ไม่สอดคล้องกับ หลักสิทธิพื้นฐานและพันธะกรณีระหว่างประเทศรวมทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรชัย ศรีสารคาม. (2557). บทความเกี่ยวกับหลักสิทธิมนุษยชน (รายงานหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 2 วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ). กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- BBC NEWS ไทย. (2566). รังสิมันต์ โรม vs อุปกิต ปาจริยางกูร : เปิด จม. ตร. ลำดับเวลา ศาลออก-ถอน หมายจับ ส.ว.. สืบค้น 15 เมษายน 2566 จาก <https://www.bbc.com/thai/articles/cpe738qxvq8o>.
- Glaser, A. H. (2561). การขังในระหว่างการสืบสวนสอบสวนและหลักเกณฑ์การร้องขอในเรื่องดังกล่าวในนิติรัฐภาพกว้างของบทกฎหมายในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน. *คูลพาท*, 65(1), 109–130.
- Thai PBS. (2567). ศาลฎีกา ยกฟ้อง “ยิ่งลักษณ์” คดีจัดโรดโชว์ 240 ล้าน – ถอนหมายจับ. สืบค้น 17 เมษายน 2567 จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/337675>.